

БЕЗБЕДНОСТ ИЗ ЖЕНСКОГ УГЛА

Проблем који смо училе у претходних неколико деценија рада са женама, девојкама и девојчицама јесте да се безбедносни проблеми који погађају жене и друге рањиве групе у локалним заједницама ретко узимају у обзир при формулисању локалних безбедносних политика и при спровођењу активности које би требало да побољшају њихову безбедност.

Локалне заједнице немају довољно информација о томе каква је улога локалног савета за безбедност и како рад власти и органа надлежних за безбедност утиче на квалитет живота у локалној заједници, посебно ако се ради о женама и рањивим категоријама.

Такође, родна равноправност, поготову у сфери планирања, израде, примене и мониторинга ефеката безбедносних политика уопште не постоји или постоји фиктивно, и то тако што одређени број жена по функцији учествује у овим процесима, али нема поштовања принципа равномерне заступљености оба пола, нити се специфичне потребе жена и девојчица узимају у обзир.

Кључна тела која се баве безбедношћу у локалној заједници нису у потпуности имплементирала приступ прилагођен потребама жена, посебно када је реч о вишеструко маргинализованим групама.

Представници локалних органа безбедности, као и представници институција сектора безбедности (полиција и правосудје) ретко виде безбедносне проблеме из родне перспективе јер не препознају да жене и девојчице имају другачије безбедносне потребе.

Циљна група овог пројекта су становници Јабланичког округа, као и доносиоци одлука у органима власти који се односе на безбедност на локалном нивоу. Крајњи корисници су жене и девојке, као и локалне заједнице.

Општи циљ пројекта је унапређење рада органа надлежних за безбедност у градовима и општинама Јабланичког округа и увођење „женске перспективе” кроз предлоге који су саставни део ове брошуре.

Брошура у себи садржи:

- кратак увод у појмове људске безбедности и безбедности жена,
- преглед важних националних и локалних стратешких документа и закона,
- резултате истраживања рада локалних савета за безбедност и њихових мишљења и ставова добијених на састанцима са представницима локалних савета за безбедност,
- резултате истраживања, мишљења и ставова локалних организација цивилног друштва које се баве овим темама,
- резултате истраживања, мишљења и ставова жена из различитих социо-економских група добијене путем фокус-група и радионица у општинама и градовима Јабланичког округа и
- предлоге за побољшање локалних безбедносних политика.

Људска безбедност и безбедност жена

Идеја људске безбедности лежи у основи бројних јавних политика и закона, као и многих одлука које свако од нас доноси у свакодневном животу. Али, шта је то? Шта вам пада на памет када чујете појам „људска безбедност“?

Многе владе формирају своје политике на идеји заштите физичког благостања људи. Често се фокусирају на борбу против криминала у настојању да помогну члановима заједнице да се осећају безбедно.

С друге стране, психолог Абрахам Маслоу користио је много ширу дефиницију безбедности у свом чувеном моделу „хијерархије људских потреба“, где каже да је једна од најосновнијих потреба које имамо као људи – **сигурност** : сигурност која укључује не само физичку сигурност већ и сигурност нашег здравља, финансија, послова и породице.

Данас углавном постоје три различита схватања људске безбедности: прво се фокусира на људске губитке у оружаним сукобима, друго, касније развијено, наглашава људске потребе на путу ка одрживом развоју, док треће садржи примарност димензије људских права.

Међутим, људска безбедност у свом најширем смислу обухвата много више од одсуства насилних сукоба. Она обухвата људска права, добро управљање, могућност образовања и здравствене заштите и стварање услова да свака јединка има могућност и слободу избора приликом остваривања својих потенцијала. Сваки корак у овом смеру је, такође, и корак ка смањењу сиромаштва, постизању економског напретка и спречавању сукоба. Одсуство било ког облика ускраћености, одсуство страха и слобода будућих генерација да наследе здраво природно окружење међусобно су повезани саставни делови људске безбедности, а самим тим и националне безбедности.

Према концепту људске безбедности у чијем фокусу је појединац, институције су дужне да грађанима обезбеде сталну заштиту уместо повремене, односно да делују превентивно, а не реактивно. То подразумева и институционалну одговорност да се развијају програми и услуге који одговарају потребама локалне заједнице и у интересу су чланова заједнице.

Основне компоненте људске безбедности према УН, које су 1994. године започеле развој овог концепта, јесу „**слобода од страха**“ и „**слобода од оскудице**“.

Концепт људске безбедности посматра стање у седам различитих области, које утичу и на стање безбедности у локалној заједници:

- 1.** Економска безбедност обухвата проблеме незапослености, задржавања радног места, лоших услова на раду, неједнакости прихода, социјалног осигурања и бескућништво.
- 2.** Безбедност хране односи се на проблеме физичког и економског приступа исправној храни.
- 3.** Здравствена безбедност обухвата последице изазване инфективним и паразитским болестима, ХИВ и другим вирусима, загађеним ваздухом и водом, као и неодговарајућим приступом услугама здравствених служби.
- 4.** Безбедност животне средине односи се на уништење локалних и глобалних екосистема, несташицу пијаће воде, поплаве и друге природне непогоде, нерационално крчење шума и загађење воде, ваздуха и земљишта.
- 5.** Лична безбедност обухвата опасност од физичког насиља које могу да врше различити актери – од државе до породице, затим безбедност на раду и у саобраћају.
- 6.** Политичка безбедност обухвата опасност од репресивних мера, при чему постоји могућност угрожавања и кршења људских права.
- 7.** Безбедност заједнице проистиче из припадности малој или великој заједници чији идентитет и вредности особа може да дели. Безбедност заједнице је ојачана ако не постоји унутрашња или спољашња претња против ње. [2]

У складу са свим овим, уведена је „људска димензија” у политике и процесе управљања миром, фокусирајући се на слободу, али и на страх и бригу за људски живот и достојанство.

Тиме је изражена потреба да се оде даље од разоружања и поправљања путева, поновног успостављање слободних токова робе и помоћ избеглицима да се врате кућама. Показало се да је неопходно залагање за стварни и укључиви „позитиван мир”, који обухвата помирење, поштовање владавине закона, слободне изборе, једнаке политичке и социјалне могућности, слободу медија, учешће цивилног друштва, економски раст, што значи не само пружање услуга у остварењу мира, већ заправо спровођење идеја трајног мира у дело.

Међутим, почетак остваривања трајне безбедности није могућ без разматрања различитих утицаја који насилни конфликти, и они који њима управљају, имају на жене и девојчице. [1]

У целом свету жене су још увек економски, друштвено, политички, правно и културно подређене у поређењу са мушкарцима сличног друштвеног статуса. У том оквиру поделе моћи, безбедносни ризици којима су изложене жене често су интензивнији, разноврснији и учесталији од оних са којима се суочавају мушкарци у њиховим друштвима. Ако бити безбедан значи у најширем смислу бити слободан од страха, претњи и физичког насиља, јасно је да нису сви људи ни подједнако слободни од тог страха, тј. подједнако заштићени, а ни подједнако изложени потенцијалним претњама по своју безбедност, што конкретно значи да се женска системска небезбедност мора узети у обзир у свим релевантним законским и стратешким документима. [3]

Безбедност заједнице може се остварити само уколико се промовише учествовање жена у животу заједнице, уколико се стварају партнерства између различитих институција и тела, као и уколико се жене укључе у доношење одлука. Потребно је укључити и жене које нису жртве насиља, као и жене из маргинализованих заједница, како би приликом одлучивања о приоритетима политике безбедности у обзир била узета и њихова гледишта. [4]

Безбедност жена

Безбедност жена је основно људско право. Сама чињеница да је безбедност комплексан и мултидисциплинаран појам подразумева да безбедност жена обухвата различите аспекте живота, од физичке безбедности на улици до безбедности у домовима и на радним местима. То захтева свеобухватан приступ који укључује владе, заједнице и појединце.

Жене, као и сви појединци, заслужују да живе достојанствено и у окружењу у којем се поштују њихова основна људска права. Такође, родна равноправност је недостижна без безбедности жена.

Када се жене плаше да шетају саме ноћу или да говоре на радном месту због страха од узнемиравања или насиља, то утиче на неравноправност, а често и повећава овај проблем.

Безбедност жена је уско повезана са њиховим економским оснаживањем.

Економски независна жена, која не живи у сталном страху од губитка посла, има подршку друштва да се пословно остварује, било користећи услуге чувања деце и помоћи у кући, било кроз јавне просторе и инфраструктуру која је доступна и безбедна, она својим талентима и вештинама многоме помаже друштву подстичући напредак и развој.

Безбедносни ризици којима су изложене жене често су интензивнији, разноврснији и учесталији од оних са којима се суочавају мушкарци.

Међутим, у расправама о људској безбедности разумевање тих фундаменталних разлика и неједнакости између безбедности жена и мушкараца често није присутно и не обухватају се следеће битне теме:

- насиље над женама и девојчицама,
- родна неједнакост у контроли ресурса,
- родна неједнакост у моћи и одлучивању,
- људска права жена,
- жене (и мушкарци) као актери, а не жртве.

Најчешће навођени фактори који доприносе (осећању) небезбедности жена у једној заједници могу се поделити у две групе: социјални и ситуациони.

Социјални фактори проистичу из уређења једног друштва. У њих сврставамо проблеме попут економске неједнакости (незапосленост, сиромаштво, финансијска зависност од партнера), дискриминације, ниских казни за починиоце сексуалног и родно заснованог насиља.

Ситуациони фактори ризика проистичу из конкретне ситуације која више излаже опасности грађанке него грађане. На пример, то су неосветљене улице, паркови, подземни пролази, гараже и друга јавна места, удаљена и изолована аутобуска стајалишта итд. Жене су чешће него мушкарци забринуте за своју физичку безбедност када се крећу по свом насељу.

Жене су, такође, чешће него мушкарци изложене насиљу у породици, које представља један од најмасовнијих облика кршења људских права. Насиље над женама се испољава и у јавној сфери – на послу (сексуално узнемиравање, мобинг итд.) и на улици (пљачке, напади, силовања). [4]

Стратешка документа на националном нивоу

Међународна документа

Република Србија је потписница више важних и обавезујућих међународних докумената који гарантују равноправност жена и мушкараца и битни су за формирање безбедносних политика.

Правни оквир и политике родне равноправности у Србији усмераване су међународним оквиром и обавезама које је Република Србија преузела ратификацијом релевантних међународних конвенција.

Међу најважнијима су:

- Универзална декларација о људским правима (1948),
- Конвенција УН о политичким правима жена (1953),
- Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1966),
- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (1966),
- Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена – CEDAW (1981),
- Европска конвенција за заштиту људских права и слобода и пратећи протоколи (1970),
- Пекиншка декларација и платформа за акцију (1995),
- Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици – Истанбулска конвенција (2011).

Резолуција је усвојена 2000. године и наглашава последице које су крвави конфликти оставили на жене и девојке и важност улоге жена у изградњи мира и постконфликтном опоравку земље.

То је једна од најважнијих резолуција УН у области мира и безбедносне политике и у сагласности је са претходно донетим конвенцијама које се односе на жене, мир и безбедност, које директно утичу на жене.

Резолуција је правно обавезујућа за све земље чланице УН, без потребе за додатном ратификацијом.

Ради спровођења Резолуције 1325 СБ УН, 2002. године СБ УН је подстакао земље чланице, цивилно друштво и друге релевантне актере да развију стратегије и акционе планове, са јасним циљевима и временским одредницама за уградњу родне перспективе у мировне операције и програме опоравка и реконструкције.

Главна порука документа је неопходност изградње стратегије за равноправност жена и мушкараца тако да та стратегија постане саставни део програма у свим најважнијим сферама живота: политичкој, економској, социјалној.

Важно је рећи и то да осим давања женама улоге актерки, овим документом се први пут на тако високом међународном нивоу афирмише тзв. људска димензија безбедности. Тиме се обогаћује традиционални концепт безбедности који подразумева улагање знатних средстава у војску и полицију као кључне учеснике, док грађани, посебно жене, остају мање-више невидљиви.

Акциони план ЕУ – Жене, мир, безбедност 2019-2024. [6]

Овај акциони план подстиче деловање држава и влада које ангажује, оснажује, пружа заштиту и подршку женама и девојкама из различитих средина промоцијом конкретних обавеза и акција, са посебним нагласком на постизање одрживог и трајног мира и безбедности.

Акциони план ЕУ – Жене, мир, безбедност 2019–2024. захтева пре свега:

- 1.** родно одговорно лидерство на свим нивоима ЕУ, од политичког до менаџерског,
- 2.** обезбеђивање довољно интерних капацитета и способности за системску интеграцију родне перспективе и спровођење родних анализа у сектору безбедности и
- 3.** блиски дијалог и сарадњу са државама чланицама и ангажовање цивилног друштва и других партнера, као што су мултилатералне и регионалне организације, академска заједница, истраживачки центри и приватни сектор, у приоритетним областима деловања: учешће, увођење родне перспективе засноване на родним анализама, вођство засновано на примерима, превенцији, заштити и опоравку.

Европска повеља о родној равноправности на локалном нивоу [7]

Документ Савета европских општина и региона донео је повељу којом се локалне власти обавезују на унапређење родне равноправности пружањем практичних алата којима се омогућава локалним управама да у своје политике уведу принцип родне равноправности у свим областима живота за које су надлежни.

До сада је ову повељу потписало преко 85 градова и општина у Србији, а националну координаторку/координатора делегира Стална конференција градова и општина.

Повељом је дефинисано да родна равноправност претпоставља да мушкарци и жене имају једнаке предуслове за остваривање људских права, да постоје једнаке могућности за мушкарце и жене да допринесу културном, политичком, економском, социјалном и националном напретку, као и да имају идентичне могућности да уживају све предности и користи од напретка једне заједнице.

Основни принципи Повеље о родној равноправности жена и мушкараца на локалном нивоу су:

- равноправност жена и мушкараца је фундаментално право;
- подједнако учествовање жена и мушкараца у процесима одлучивања је предуслов за демократско друштво;
- елиминисање родних стереотипа је од кључног значаја за постизање равноправности;
- укључивање родне перспективе у све активности локалне и регионалне управе неопходно је у процесу побољшања равноправности;
- акциони планови и програми за које су обезбеђена одговарајућа средства неопходан су алат за унапређење родне равноправности.

Агенда 2030 за одрживи развој [8]

Агенда 2030 за одрживи развој представља позив свим земљама да предузму трансформативне мере у циљу постизања мира и просперитета свих људи и заштите планете. У Агенди 2030, коју су у септембру 2015. године усвојиле све државе чланице УН, идентификовано је 17 међусобно повезаних циљева одрживог развоја, којима је додато 169 потциљева и 232 индикатора.

Циљеви одрживог развоја односе се на решавање глобалних изазова повезаних са сиромаштвом, родном неравноправношћу, климом, деградацијом животне средине, неправдом и насиљем.

Циљ одрживог развоја 16 има централно место у Агенди 2030 када је реч о приступу миру и безбедности и гласи: „Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити делотворне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима.” Усвајање ЦОП 16, којим је развој формално повезан с миром и безбедношћу, поздрављено је као трансформативно. Претходни приступи „миру” у систему УН претежно су били фокусирани на хуманитарне операције, примирје, мировне снаге и разоружање и изоловани од економских и социјалних облика развоја.

Добро управљање сектором безбедности и „не изостављање никога” значи да се безбедносне потребе свих узимају у обзир и да сви морају имати приступ правди. Мере за осигуравање родне равноправности саставни су део ефикасне владавине права, њима се осигурава приступ правди за све, као и делотворне, одговорне и инклузивне институције.

У свим контекстима, глобално, небезбедност, штетне праксе, насиље и сукоб погађају жене и девојчице. Небезбедност жена често је погоршана вишеструком дискриминацијом заснованом на факторима као што су старосно доба, раса, етно-религијско порекло, инвалидитет, друштвена класа, сексуална оријентација и/или родни идентитет. На пример, сиромашне жене и жене са села често се суочавају са посебним препрекама у приступу безбедности и правди. Како би био делотворан, сектор безбедности и правде мора пружати одговор на посебне потребе жена и девојчица у погледу безбедности и правде.

Како би био одговоран и инклузиван, сектор безбедности и правде мора препознати способност за деловање жена и девојчица и обезбедити њихово укључивање у институције безбедности и правде и у процес доношења одлука. Сходно томе, напори за унапређивање родне равноправности као саставног дела доброг управљања сектором безбедности и искорењивања родно заснованог насиља треба да буду саставни део целокупног рада на остваривању ЦОП 16.

Суштински део визије Агенде 2030 јесте „постизање родне равноправности и оснаживање свих жена и девојчица”, што је изражено у ЦОР 5. Потциљевима ЦОР 5 обухваћено је окончање дискриминације жена и девојчица, елиминисање свих облика насиља над свим женама и девојчицама, те обезбеђивање пуне и ефективне партиципације жена и једнаких могућности за водеће улоге на свим нивоима јавног живота. У Агенди 2030 препознат је пресудни допринос који постизање родне равноправности и оснаживање жена и девојчица имају за напредак у погледу свих циљева и потциљева: „Остварење пуног људског потенцијала и одрживог развоја није могуће ако се половини човечанства и даље ускраћују људска права и могућности.”

Национална документа

Устав Републике Србије [9]

Устав Републике Србије утврђује начела владавине права, социјалне правде, равноправности полова, грађанске демократије, људских и мањинских права и слобода, као и права која проистичу из потврђених међународних уговора и општеприхваћених правила међународног права на чијим начелима се развија политика једнаких могућности и тиме омогућава стварање услова за потпуни развој и унапређење положаја жена у свим областима друштвеног живота, укључујући и безбедност, ради остваривања људских права и слобода жена равноправно са мушкарцима. Неки од битних чланова Устава у вези са безбедношћу и правима жена да учествују равноправно у процесима дефинисања и имплементације локалних или националних политика јесу:

Равноправност полова – **члан 15.**

Држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности.

Право на слободу и безбедност – **члан 27.**

Свако има право на личну слободу и безбедност.

Устав Републике Србије обавезује државу да у складу са принципима владавине права, социјалне правде, грађанске демократије, људских права и европских вредности (чл. 1) развија политику једнаких могућности (чл. 15), која подразумева стварање услова за потпуни развој и унапређење положаја жена у свим областима друштвеног живота (политичкој, економској, културној), укључујући и област безбедности.

Политика једнаких могућности укључује могућност увођења посебних мера ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају у односу на остале грађане (чл. 21).

Устав Републике Србије изричито прописује да су општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка Републике Србије, као и да се непосредно примењују (члан 16, став 2. Устава).

Закон о родној равноправности [10]

Овим законом уређују се појам, значење и мере политике за остваривање и унапређивање родне равноправности, врсте планских аката у области родне равноправности и начин извештавања о њиховој реализацији, институционални оквир за остваривање родне равноправности, надзор над применом закона и друга питања од значаја за остваривање и унапређивање родне равноправности. Чланови закона који у себи садрже одреднице битне за безбедност жена су:

Политика једнаких могућности

Члан 7.

Политика једнаких могућности подразумева:

- 1) равноправно учешће жена и мушкараца у свим фазама планирања, припреме, доношења и спровођења одлука које утичу на положај жена;
- 2) узимање у обзир различитих интереса, потреба и приоритета жена и мушкараца приликом доношења јавних и других политика и одлучивања о правима, обавезама и на закону заснованим интересима;
- 3) предузимање мера којима се обезбеђује једнака полазна тачка за остваривање принципа једнаких могућности за лица, односно групе лица која се налазе у неједнаком положају по основу пола, полних карактеристика, односно рода, посебно припадника осетљивих друштвених група.

Посебне мере

Члан 10.

Посебне мере за остваривање и унапређивање родне равноправности.

Посебне мере, у складу са општим мерама прописаним овим и другим законима, одређује и спроводи орган јавне власти и послодавац.

Приликом одређивања посебних мера морају се уважавати различити интереси, потребе и приоритети жена и мушкараца, а посебним мерама мора се обезбедити:

- 1) право жена, девојчица и мушкараца на информисаност и једнаку доступност политикама, програмима и услугама;
- 2) ...
- 3) ...
- 4) уравнотежена заступљеност полова у управним и надзорним телима и на положајима;
- 5) уравнотежена заступљеност полова у свакој фази формулисања и спровођења политика родне равноправности;
- 6) употреба родно сензитивног језика како би се утицало на уклањање родних стереотипа при остваривању права и обавеза жена и мушкараца;
- 7) ...

Праћење, планирање, спровођење и објављивање резултата политика једнаких могућности

Члан 25.

Органи јавне власти дужни су да континуирано прате остваривање родне равноправности у области друштвеног живота за коју су надлежни, примену међународних стандарда и Уставом гарантованих права у тој области, употребу родно осетљивог језика у називима радних места, положаја, звања и занимања, као и да, у оквирима својих надлежности, воде политику једнаких могућности за жене и мушкарце и планирају, доносе, спроводе и јавно објављују резултате посебних мера.

Органи јавне власти, непосредно или преко органа надлежног за сарадњу са цивилним друштвом, сарађују са удружењима, а посебно за потребе:

- 1)** предлагања и усвајања мера за остваривање и унапређивање родне равноправности и припреме извештаја о остваривању и унапређивању родне равноправности у Републици Србији;
- 2)** праћења примене закона, других прописа и стратешких докумената у области родне равноправности;
- 3)** спровођења активности везаних за промоцију родне равноправности, спречавање и сузбијање родно заснованог насиља и насиља према женама, борбу против дискриминације на основу пола, односно рода у областима рада, запошљавања, самозапошљавања, социјалног осигурања, социјалне и здравствене заштите, образовања, одбране и безбедности, саобраћаја, енергетике и комуникација, заштите животне средине, културе, јавног информисања, спорта, политичког деловања и јавних послова, репродуктивних и сексуалних права и приступа роби и услугама са циљем промовисања начела једнаког поступања и превазилажења и сузбијања родних стереотипа.

Родна равноправност у области одбране и безбедности

Члан 39.

Органи јавне власти и послодавци који обављају послове у области одбране и безбедности обезбеђују примену политика једнаких могућности и унапређења родне равноправности и доприносе уклањању родних стереотипа приликом остваривања права и обавеза лица оба пола у области одбране и безбедности.

Ради остваривања циљева политика из става 1. овог члана спроводе се посебне мере и активности које обухватају:

- 1)** унапређење безбедности жена у миру, конфликту и постконфликтном опоравку друштва, у земљи и иностранству, у областима: спречавања, учествовања, заштите и опоравка;
- 2)** повећање заступљености и укључености жена на позицијама доношења одлука у свим процесима који се тичу очувања мира и безбедности;
- 3)** унапређење доступности и делотворности заштите жена;
- 4)** унапређење система подршке опоравку жена, које су претрпеле било који облик угрожавања безбедности;
- 5)** активно учешће у координисаној примени системских политика и планираних активности усмерених ка унапређивању родне равноправности у друштву;
- 6)** активно учешће у унапређењу безбедности и заштите жена и мушкараца;
- 7)** сарадњу са другим органима јавне власти у спречавању и сузбијању насиља, а посебно насиља у породици, родно заснованог насиља и насиља према женама;
- 8)** спровођење родне анализе органа јавне власти и послодаваца у области одбране и безбедности о реализацији посебних мера, планова и пројеката за унапређење родне равноправности и извештавање Министарства, у складу са чланом 66. овог закона.

Национални акциони планови (НАП) представљају документа која националним владама обезбеђују специфичне смернице за примену Резолуције 1325 СБ УН.

Нормативни оквир Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН садржан је у Уставу Републике Србије којим се гарантује равноправност жена и мушкараца, забрањује сваки вид непосредне или посредне дискриминације с обзиром на припадност одређеном полу и утврђује могућност увођења посебних мера чији је смисао да се изграде претпоставке за постизање пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима (**члан 15. и члан 21, став 4. Устава**).

НАП за спровођење Резолуције 1325 СБ УН у Србији предвиђа да се већи број жена укључи у процесе доношења одлука које се односе на безбедност, да се повећа њихов број у институцијама у сектору безбедности, али и да се унапреде механизми заштите жена од свих облика насиља.

Њиме је предвиђено и укључивање локалне самоуправе у реализацију појединачних активности за спровођење НАП-а. Те активности су:

- изградња правног и институционалног оквира, инструмената и мера који гарантују остваривање права жена на равноправну заступљеност у органима локалне самоуправе;
- развијање и спровођење едукативних активности о заштити жена и девојака од свих видова насиља у случају рата и у ванредним ситуацијама;
- обезбеђивање посебног фонда за накнаду штете женама жртвама дискриминације и свих облика родно заснованог насиља и у случају неефикасног деловања органа и институција система;
- стварање једнаких могућности за школовање, запошљавање, напредовање у каријери жена и мушкараца у сектору безбедности;
- изграђивање механизма за рано упозоравање и пружање подршке локалним иницијативама жена за ненасилно решавање сукоба.

Општи циљ другог НАП-а 2017–2020. био је унапређена безбедност жена у друштву, интегралном применом Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији у областима превенције, учествовања, заштите и опоравка, уз већу укљученост жена у очувању мира и безбедности на нивоу локалне заједнице.

НАП 2 је дефинисао приоритетне циљеве у пет области: актери, превенција, учествовање, заштита и опоравак.

актери

Посебан циљ 1: Унапређена ефикасност и ефективност рада свих актера, институционалних тела и механизма предвиђених за спровођење НАП

превенција

Посебан циљ 2: Развијени механизам превенције ради повећања безбедности жена у миру, конфликту и постконфликтном опоравку друштва у земљи и иностранству

учествовање

Посебан циљ 3: Повећана заступљеност, укљученост и одлучивање жене у свим процесима који се тичу очувања мира и безбедности

заштита

Посебан циљ 4: Унапређени нормативни услови и институционални капацитети за доступну и делотворну заштиту жена

опоравак

Посебан циљ 5: Унапређен систем подршке опоравка жена које су претпеле било који облик угрожавања безбедности у постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама

НАП 1325 је од изузетног значаја за приоритете у области родне равноправности због неопходности да се жене укључе у већој мери и са већим утицајем у решавање последица историје конфликта, спречавање нових конфликта и изградњу мира, у систем безбедности који треба да унапреди превенцију и заштиту од насиља, те повећање отпорности на последице природних и других катастрофа које представљају претњу безбедности жена.

Он је значајан и са становишта заштите жена од родно заснованог насиља и повећања отпорности на кризе и катастрофе, као и њихов опоравак уколико су биле изложене оваквим искуствима.

Израда трећег НАП-а 2023–2026. је у току.

Национални миленијумски циљеви развоја у Републици Србији [12]

Полазећи од Миленијумске декларације УН из 2000. године, национални миленијумски циљеви развоја у Републици Србији утврђују неколико задатака релевантних за остваривање родне равноправности, побољшање положаја жена и развоја концепта људске безбедности.

Ти задаци су:

1. промовисање равноправности међу половима и већих права жена;
2. повећање заступљености жена на свим нивоима политичког одлучивања на квоту од најмање 30%;
3. стварање системских претпоставки за остваривање родне равноправности (доношење националних планова за спровођење политичких и стратегијских докумената који се односе на равноправност полова);
4. развијање система заштите жена жртава насиља и система превенције насиља над женама (до 2015. године).

Закон о полицији [13] у члану 27 – Полиција у заједници наводи:

Полиција развија сарадњу и партнерство са грађанима и другим субјектима заједнице у циљу обављања полицијских послова и решавања локалних безбедносних приоритета и координира заједничке интересе и потребу стварања повољног безбедносног амбијента у заједници, односно изградње безбедног демократског друштва.

Полиција пружа подршку у раду саветодавних тела у оквиру јединица локалне самоуправе за развој превенције криминала и остваривање других безбедносних потреба заједница.

Плански документи који се односе на родне аспекте људских права, безбедности и насиља према женама и политичког живота су:

Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021–2025. године [14]

- Институционални поступци, стандарди и процедуре још увек не обезбеђују задовољавајући ниво безбедности жена и њихове деце, а постојеће услуге помоћи и подршке не пружају адекватан одговор на њихове сложене животне ситуације и вишедимензионалне потребе.
- Иако кризне ситуације различито утичу на мушкарце и жене, дечаке и девојчице, а сагледавање њихових родних димензија представља предуслов за потпуније разумевање изазова са којима се жене и мушкараци суочавају, током пандемије COVID-19 није у довољној мери препозната родно условљена динамика кризе, чиме је ограничена превенција ескалације насиља и делотворност рада на безбедносним ризицима по жене. Зато је потребно уложити додатне напоре како би се унапредио систем заштите и подршке који ће и током евентуалних будућих криза моћи адекватно да одговори на потребе жена и мушкараца.

Стратешка процена јавне безбедности за период 2022–2025. МУП РС [15]

Стратешка процена јавне безбедности за период 2022–2025. године приказује стање и кретање јавне безбедности из надлежности Дирекције полиције, идентификује кључне безбедносне претње и ризике, предлаже стратешке приоритете у раду полиције и за сваки од приоритета даје пројекцију кретања и препоруке у погледу криминалистичко-обавештајног и оперативног рада, мера превенције, унапређење капацитета (нормативних, кадровских и техничких) и унапређење сарадње на националном и међународном нивоу.

Стратегија развоја Министарства унутрашњих послова за период 2018–2023. године [16]

На институционалном нивоу, а у односу на анализирани трендове, идентификоване су стратешке препоруке у оквиру којих се дефинишу будући правци развоја Министарства, и то: јачање јавне безбедности, јачање капацитета Министарства и сервис грађана.

Усложњавање безбедносних претњи на глобалном, регионалном и националном нивоу представљају изазове од стратешког значаја за Министарство. Стратешком проценом јавне безбедности идентификовани су приоритети у раду полиције од 2017. до 2021. године:

- борба против организованог криминала,
- сузбијање производње и кријумчарења дрога,
- сузбијање корупције,
- борба против злоупотреба информационо-комуникационих технологија,
- развој информационе безбедности,
- борба против тероризма, насилног екстремизма и радикализације који воде у тероризам,
- одржавање стабилног јавног реда и мира, са посебним освртом на насиље на спортским приредбама, у школама и на јавним местима,
- насиље у породици и партнерским односима,
- унапређење стања безбедности саобраћаја на државним путевима, укључујући и пролазак државних путева кроз насеља
- и регуларна миграција и кријумчарење људи.

За јачање јавне безбедности и унапређење сервиса за остваривање права грађана неопходан је интегрисан систем праћења стања и кретања актуелних проблема јавне безбедности, континуиран рад на превенцији и сарадњи, усаглашавање нормативног оквира, примена добрих пракси у раду, континуирано јачање стручних капацитета, континуиран развој оперативних процедура, обезбеђивање потребних материјално-техничко-технолошких капацитета и финансијских средстава.

Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године [17]

Стратегијом за родну равноправност утврђене су свеобухватне мере за унапређење родне равноправности као чиниоца који подстиче развој друштва у Републици Србији. За тему безбедности жена битна је област 5.2. – Родни аспекти људских права, владавине права, безбедности и насиља према женама и политичког живота.

Ова област укључује родне аспекте људских права, владавину права, једнаке могућности за остваривање људских права и њихову ефикасну заштиту, људску безбедност, посебно у кризним и ванредним ситуацијама, родно засновано насиље према женама и насиље у породици као најдрастичнији вид кршења људских права, као и учешће жена у политичком животу и одлучивању о јавним пословима.

Поглавље 5.2.2. (Људска безбедност):

Кризе и сукоби различито утичу и на мушкарце и на жене, дечаке и девојчице, а родна димензија је кључна за потпуније разумевање било које животне ситуације. Присутност и пораст ксенофобног популизма, претње женским правима широм света, увећање неједнакости, посебно оних повезаних са женама, директно или индиректно одражава се на личну безбедност како мушкараца тако и жена.

Постизање родне равноправности у остваривању људских права и људске безбедности тесно је повезано са циљем 5 Агенде 2030, као и са циљем 16, посебно потциљем 16.б (спровођење недискриминаторних закона и политика ради постизања одрживог развоја).

Циљеве и активности из АП ЕУ за жене, мир, безбедност (2019–2024) допуњује нови АП за родну равноправност ЕУ (2021–2025) (ГАП 3) који предвиђа:

- 1.** родно одговорно лидерство на свим нивоима ЕУ, од политичког до менаџерског,
- 2.** обезбеђивање довољно интерних капацитета и способности за системску интеграцију родне перспективе и спровођење родних анализа у сектору безбедности и
- 3.** блиски дијалог и сарадњу са државама чланицама и ангажовање ОЦД и других партнера, као што су мултилатералне и регионалне организације, академска заједница, истраживачки центри и приватни сектор, кроз приоритетне области деловања: учешће, увођење родне перспективе засноване на родним анализама, вођство засновано на примерима, превенција, заштита и опоравак.

Акциони план за 2022. и 2023. годину за спровођење Стратегије за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године [18]

У складу са Стратегијом, Акциони план предвиђа:

Општи стратешки циљ: Превазилажење родног јаза и остваривање родне равноправности као предуслов за развој друштва и побољшање свакодневног живота жена и мушкараца, девојчица и дечака. За нашу област интересовања посебно је битан посебан циљ 2: обезбеђене једнаке могућности за остваривање и заштиту људских права, који предвиђа следеће мере:

Мера 2.1. Успостављање институционалних претпоставки и нормативних гаранција за владавину права, једнаке могућности приступа правди и обезбеђивање ефикасне и делотворне заштите људских права и родне равноправности;

Мера 2.2. Унапређена безбедност жена у миру, конфликту и постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама, кроз интегралну примену Резолуције 1325 СБ УН – Жене, мир и безбедност у Републици Србији;

Мера 2.3. Унапређена безбедност жена и девојчица у јавној и приватној сфери кроз елиминацију свих облика насиља, укључујући трговину људима, сексуалне и друге облике експлоатације, посебно у време криза и ванредних ситуација;

Мера 2.4. Јачање капацитета, унапређивање институционалног и нормативног оквира родне равноправности у политичком животу и обезбеђивање равноправног учешћа жена и мушкараца, посебно рањивих група у одлучивању о јавним пословима.

У оквиру мера јасно су одређени показатељи на нивоу мере, као што су број/процент жена које равноправно учествују у свим областима у вези са миром и безбедношћу, активностима у вези са спречавањем и решавањем сукоба, постконфликтним, кризним и ванредним ситуацијама на националном и локалном нивоу, број израђених и усвојених ЛАП и уграђених мера које подржавају специфичне безбедносне потребе жена, девојака и девојчица у локалним заједницама, посебно из друштвено осетљивих група, број ОЦД укључених у креирање и примену мера, праћење и извештавање о кршењу људских права над женама и девојкама у сукобима, укључујући сексуално искоришћавање и злостављање, узнемиравање/сексуално узнемиравање и друге облике сексуалног и родно заснованог насиља, укључујући и насилни екстремизам, итд.

Акциони план за период 2022–2023. године за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године [19]

Општи циљ Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године представљају изједначене могућности за припаднике група које су у ризику од дискриминације да на равноправној основи са другима уживају сва људска права и слободе, као и унапређена ефикасност система превенције и заштите од дискриминације у свим областима и на свим нивоима.

За нашу тему посебно је битан посебан циљ 2: системски уведена антидискриминациона перспектива у креирање, спровођење и праћење јавних политика, са следећим мерама:

Мера 2.1: Укључена антидискриминациона перспектива у све јавне политике;

Мера 2.2: Унапређено прикупљање, евидентирање и доступност података разврстаних по личним својствима припадника група које су у ризику од дискриминације (пол, старосно доба, национална припадност, инвалидитет и слично);

Мера 2.3: Унапређени механизми сарадње са организацијама цивилног друштва које се баве промоцијом и заштитом права група које су у ризику од дискриминације.

Осим претходно наведених, постоји још низ битних планских докумената који се односе на родне аспекте људских права, безбедности и насиља према женама и политичког живота:

- Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021–2025. године,
- Стратегија превенције и сузбијања трговине људима, посебно женама и децом, и заштите жртава 2017–2022,
- Национална стратегија за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у РС (2020–2025),
- Национална стратегија за спречавање и борбу против тероризма (2017–2021),
- Акциони план за поглавље 24 – Правда, слобода, безбедност,
- Стратегија националне безбедности (2019),
- Стратегија одбране РС (2019),
- Стратегија за борбу против високотехнолошког криминала (2019–2023) са Акционим планом (2019–2020),
- Стратегија контроле малог и лаког оружја Републике Србије за период 2019–2024. са Акционим планом (2019–2020),
- Стратегија развоја система извршења кривичних санкција 2021–2027,
- Национална стратегија реформе правосуђа (2020–2025),
- Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године,
- Закон о забрани дискриминације,
- Закон о ратификацији Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена,
- Закон о потврђивању Конвенције СЕ о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици,
- Закон о спречавању насиља у породици,
- Уредба о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика.

Локална стратешка документа

Безбедност у локалној заједници је ПРОЦЕС у коме се кључне институције и организације једног града или општине удружују да би радиле у партнерству једна са другом и са грађанством са циљем постизања безбедније средине за рад и живот људи.

Безбедност у локалној заједници није одговорност само једне установе. Органи локалне самоуправе, други државни органи на локалном нивоу и полиција играју кључну улогу, као и удружења грађана, локална предузећа, медији, друге службе и, најважније од свега, представници заједнице.

Радећи заједно, ове организације и њихови чланови удружују знање, податке, идеје и искуство како би идентификовали најважније безбедносне проблеме и плански предузели заједничку акцију према факторима и ризицима који утичу на безбедност, или осећај сигурности, код грађана.

Савети за безбедност у градовима и општинама у Републици Србији су партнерски модел сарадње и заједничког деловања локалне самоуправе, полиције, органа, установа, удружења, мањинских заједница и грађана и грађанки за унапређење безбедности у локалним заједницама.

Савети за безбедност представљају тежњу да се локалне заједнице, у већој мери, осим полиције и других државних органа и установа укључе у процесе и активности који доприносе стварању безбеднијег окружења за живот и рад људи.

Локални савет за безбедност у општини или граду оснива се када се представници кључних органа, установа и група договоре да заједнички (партнерски) делују како би своју локалну заједницу учинили безбеднијим местом за живот грађана и посетилаца.

Због значаја локалног савета за безбедност за локалну самоуправу препоручљиво је да у статутима градова и општина такав савет буде предвиђен као радно тело скупштине или већа. Следиствено томе, локални савет за безбедност је потребно предвидети и у пословнику о раду јединице локалне самоуправе. [19]

За оснивање савета за безбедност могу се користити правни основи дати у одредбама Закона о локалној самоуправи [20]:

Члан 20.

...

5. обезбеђује остваривање посебних потреба особа са инвалидитетом и заштиту права осетљивих група;

...

10. стара се о остваривању, заштити и унапређењу људских и мањинских права, родној равноправности, као и о јавном информисању у општини;

Члан 36.

Скупштина општине оснива стална или повремена радна тела за разматрање питања из њене надлежности.

Радна тела дају мишљење на предлоге прописа и одлука које доноси скупштина општине и обављају друге послове утврђене статутом општине.

Број радних тела, избор, права и дужности председника и чланова радних тела утврђују се пословником о раду скупштине општине.

Радно тело може организовати јавно слушање о предлозима прописа и одлука о којима одлучује скупштина.

Улога локалног савета за безбедност

- Идентификовање проблема чланова заједнице, нарочито оних најрањивијих, по питањима безбедности, осећаја сигурности и других проблема у вези са квалитетом живота;
- развијање, у сарадњи са другим општинским организацијама и грађанима, пројеката који одговарају на ове проблеме;
- спровођење и праћење ових пројеката;
- промовисање значаја безбедности у заједници и превентивних активности;
- упознавање јавности са улогом и деловањем локалног савета за безбедност.

Локални савети за безбедност најчешће имају структуру која одговара намери и начинима решавања безбедносних проблема и састављени су од градоначелника или председника општине, руководиоца локалне полицијске јединице, представника општинских тела, правосуђа, социјалних, здравствених и инспекцијских служби, образовних установа, привреде, грађанског друштва и мањинских заједница.

Задаци локалног савета за безбедност су:

- анализирати стање безбедности у заједници прикупљајући информације од кључних установа и од грађанства, које се могу искористити при дефинисању кључних проблема који утичу на безбедност грађанки/грађана, осећај сигурности и квалитет живота;
- израдити и објавити стратешки план за унапређење безбедности у заједници, којим ће се дефинисати и образложити циљеви локалног савета за безбедност и објаснити правци деловања у решавању идентификованих проблема;

- спроводити и вредновати напредак у складу са стратешким планом, преуређујући га и побољшавајући по потреби да би се изашло у сусрет променљивим потребама заједнице у вези са безбедношћу;
- припремати и спроводити комуникациони план како би се ефикасно комуницирало са јавношћу и партнерским организацијама, обезбеђујући грађанкама и грађанима начин да своје ставове пренесе локалном савету за безбедност;
- формирати радне групе које ће припремати и спроводити акционе планове одређујући и предузимајући практичне кораке за постизање циљева наведених у стратешком плану локалног савета за безбедност;
- вредновати и процењивати резултате и напредак које радне групе остварују у складу са акционим плановима, по потреби мењајући их и прилагођавајући.

Охрабрујући сарадњу друштвених субјеката у локалној заједници, локални савет за безбедност може да помогне да се напори кључних организација ефикасније координишу, а да ресурси институција буду искоришћени на најбољи могући начин.

Безбедност заједнице може се остварити само уколико се промовише учествовање жена у животу заједнице, уколико се стварају партнерства између различитих институција и тела, као и уколико се жене укључе у процесе доношења одлука. Жене је зато потребно укључити у процес утврђивања безбедносних приоритета у локалној заједници. У консултације треба укључити и жене из маргинализованих заједница, жртве насиља и дискриминације, као и жене које нису жртве, како би приликом одлучивања о приоритетима безбедносне политике у обзир била узета и њихова гледишта. *Консултовање је нарочито важно током израде локалне стратегије безбедности и акционих планова.* Осим директног контакта са корисницима ових политика, потребно је што раније у израду релевантних докумената укључити и представнике општинских тела за родну равноправност.

Уочено је да се веза између безбедности и родне равноправности још увек доминантно схвата у контексту заштите жена жртава насиља. Самим тим, сарадња безбедносних институција и тела за родну равноправност на локалном нивоу у највећем броју случајева ограничава се на сарадњу ради превенције или заштите жена жртава породичног насиља или трговине људима, док је мало примера сарадње ових институција која је усмерена на укључивање већег броја жена у безбедносне институције или на промовисање њиховог учествовања у одлучивању о безбедносним проблемима у заједници. [21]

Стратешка документа на локалном нивоу

У овом делу пројектних активности истраживале смо доступне информације о локалним стратешким документима у вези са безбедношћу, радом локалних савета за безбедност и садржајима на медијским порталима и друштвеним мрежама.

Град Лесковац

Град Лесковац је у току 2023. године променио веб-адресу [22] и на новом сајту, осим информација о конституисању новог сазива локалног савета за безбедност [23] и о конститутивној седници Савета за координацију послова безбедности саобраћаја на територији града Лесковца [24], нема никаквих података о стратешким документима, нити о саставу локалног савета за безбедност и његовим активностима. Такође, нема релевантних контакт информација, односно броја телефона или мејл адресе на које би се грађанке или грађани могли обратити уколико имају неки безбедносни проблем.

Дубљом претрагом, односно одласком на стари сајт може се доћи до Испитивања јавног мњења о стању безбедности на територији града Лесковца из 2015. године [25], затим до презентације рада Савета за безбедност града Лесковца за период 2010–2014. године [26], као и до Нацрта Стратегије безбедности за период 2018–2022, чију израду је подржала Мисија ОЕБС-а у Србији. [27]

Фејсбук страна Савета за безбедност града Лесковца је нефункционална и неактивна. [28]
Инстаграм страница не постоји.

Општина Власотинце

На сајту Општине Власотинце могу се наћи информације о савету за безбедност и његовим члановима на страници која набраја све савете, радна тела и комисије општине Власотинце [29]. Нема новијих стратешких докумената који се односе на безбедност. Једини документ на страници је Стратегија локалне безбедности Општине Власотинце 2012–2014. [30] Савет нема странице на друштвеним медијима. На сајту нема релевантних контакт информација, односно броја телефона или мејл адресе на које би се грађанке/грађани могли обратити уколико имају неки безбедносни проблем.

Општина Лебане

На сајту Општине Лебане [31] нема никаквих података о савету за безбедност, нити стратешких докумената која се односе на безбедност. На сајту нема релевантних контакт информација, односно броја телефона или мејл адресе на које би се грађанке/грађани могли обратити уколико имају неки безбедносни проблем. Савет нема странице на друштвеним медијима.

Општина Медвеђа

Иако на сајту Општине Медвеђа постоји одељак „Савети, радна тела и комисије” [32], страница не садржи никакве податке. У секцији „Стратешка документа” нема никаквих докумената која се односе на безбедност. На сајту нема релевантних контакт информација, односно броја телефона или мејл адресе на које би се грађанке/грађани могли обратити уколико имају неки безбедносни проблем. Савет нема странице на друштвеним медијима.

Општина Бојник

На сајту Општине Бојник [33] нема никаквих података о савету за безбедност нити стратешких докумената која се односе на безбедност. На сајту нема релевантних контакт информација, односно броја телефона или мејл адресе на које би се грађанке/грађани могли обратити уколико имају неки безбедносни проблем. Савет нема странице на друштвеним медијима.

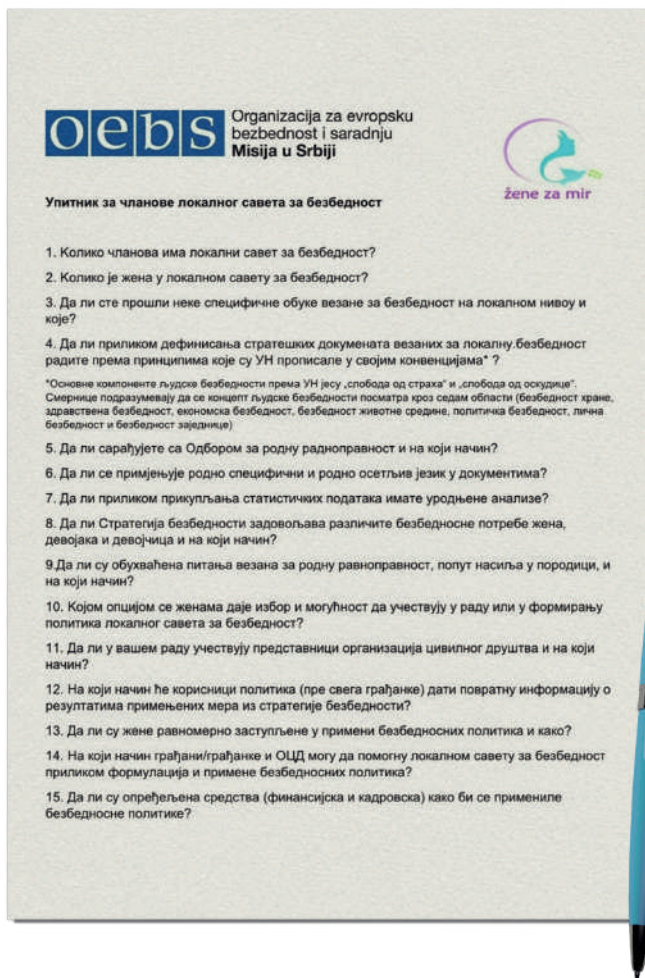
Медијске објаве се углавном своде на саопштења добијена на конференцијама за штампу.

Резултати истраживања рада локалних савета за безбедност у Јабланичком округу

Саставни део пројектних активности били су интервјуи са представницима локалних савета за безбедност/локалних органа који се баве питањима безбедности у граду Лесковцу и општинама Бојник, Лебане, Медвеђа и Власотинце. Сврха ових интервјуа је била да се разговара о изазовима у раду локалних савета за безбедност, броју жена које учествују у различитим аспектима рада савета и родном аспекту безбедносних политика.

Свим локалним самоуправама је упућен допис у коме је затражен састанак са представницима локалних савета за безбедност у току јула месеца. Ни од једне општине и органа задуженог за безбедност нисмо добиле одговор, па су састанци углавном заказани телефонским позивима или путем личних познанстава. Интервјуи су обављени у току августа и септембра 2023. године.

Приликом интервјуисања је коришћен следећи упитник:

Налази истраживања:

Локални савет за безбедност – Град Лесковац

Одлука о оснивању Савета за безбедност Града Лесковца донета је 2011. године, а у новом сазиву Савет функционише од марта 2023. године.

- Савет има 19 чланова, од којих су три жене (16 %).
- Чланови/чланице Савета нису прошли никакву обуку за безбедност на локалном нивоу.
- Са Одбором за равноправност полова сарађују преко рада Градског већа и Скупштине града; нема јасног механизма дељења информација и сарадње.
- Родно специфичан и родно осетљив језик није коришћен у претходним документима, али је његова примена планирана у новој стратегији безбедности која је тренутно у изради.
- Сви статистички подаци и анализе су уродњени.
- Жене немају могућност да учествују у раду Савета за безбедност осим као чланице Савета или ако се обрате Савету посебним захтевом.

Нова стратегија безбедности је у изради, тако да нема конкретних информација о томе како ће се задовољити безбедносне потребе жена, девојака и девојчица. У процесу израде нове стратегије спроведено је истраживање путем анкетирања грађанки и грађана, чија ће анализа, по мишљењу чланова/чланица Савета, дати одговоре на безбедносне потребе грађанки и грађана. Анкета није било јавно доступна на сајту града, већ је прослеђена месним заједницама.

Организације цивилног друштва (ОЦД) учествују у раду Савета индиректно, давањем мишљења и сугестија. У току 2023. године, у консултативном процесу израде безбедносне стратегије, од ОЦД је затражено да своја мишљења пошаљу мејлом. Савет намерава да укључи ОЦД у свој рад кроз округле столове и радне састанке. До сада нема оформљених радних група као што је то био случај са претходном стратегијом.

Сви чланови/чланице сматрају да су жене потпуно равноправно заступљене у органима који се баве безбедносном политиком.

Начин на који ће се прикупљати повратне информације о ефектима примењених мера безбедности на грађанке и грађане након усвајања стратешког документа биће дефинисан новом Стратегијом безбедности Града Лесковца.

Грађани и грађанке могу помоћи локалном савету за безбедност у формулисању и спровођењу безбедносних политика тако што ће идентификовати проблеме и упознати са њима Савет, кроз разне иницијативе и предлоге – али начин комуникације није дефинисан.

Средства за функционисање локалног савета за безбедност биће одређена буџетом за 2024. годину, чије планирање је у току. Досадашњи буџет је износио око милион динара.

Локални савет за безбедност – Општина Медвеђа

Одлука о формирању Савета за безбедност Општине Медвеђа донета је новембра 2017, а у новом сазиву Савет функционише од октобра 2022.

- Савет има 17 чланова, од којих су три жене (18%).
- Чланови/чланице Савета нису прошли обуке за безбедност на локалном нивоу.
- Са Одбором за родну равноправност сарађују на заједничким састанцима јер је представница Одбора чланица локалног савета за безбедност.
- Према мишљењу чланова/чланица, у документима се користи родно осетљив и родно специфичан језик.
- Сви статистички подаци су уродњени.
- Жене немају могућност да директно учествују у раду локалног савета за безбедност осим као чланице савета или уколико се обрате савету посебним захтевом.
- Учешће ОЦД не постоји, пре свега зато што у Медвеђи не постоје ОЦД које се баве овим питањима.

Нова стратегија безбедности је у изради, тако да нема конкретних информација о томе како ће се задовољити безбедносне потребе жена, девојака и девојчица. Мишљење чланова/чланица о томе да ли су питања која се односе на родну равноправност укључена у стратегију која се израђује и на који начин јесте да ову тему треба обрадити кроз аналитичке упитнике током израде стратешког документа.

Повратне информације од грађана и грађанки о ефектима примењених мера безбедности након усвајања стратешког документа биће добијене помоћу јавно доступних упитника и анализом одговора.

Сви чланови/чланице сматрају да су жене потпуно равноправно заступљене у органима који се баве безбедносном политиком. Чланови/чланице локалног савета за безбедност сматрају да грађани и ОЦД могу помоћи у формулисању и спровођењу безбедносних политика тако што ће активно дискутовати на јавним форумима и пружати релевантне информације.

Средства за функционисање локалног савета за безбедност биће одређена буџетом за 2024. годину, чије планирање је у току.

Локални савет за безбедност – Општина Лебане

Одлука о формирању Савета за безбедност Општине Лебане донета је септембра 2017, а у новом сазиву Савет функционише од јула 2022.

- Савет има 18 чланова, од којих су три жене (17%).
- Чланови/чланице Савета нису прошли обуке за безбедност на локалном нивоу.
- Са Одбором за родну равноправност сарађују, али у одговорима није дефинисано на који начин.
- Према мишљењу чланова/чланица, у документима се користи родно осетљив и родно специфичан језик.
- Статистички подаци нису уродњени.
- Жене немају могућност да директно учествују у раду Савета за безбедност, осим као чланице Савета или уколико се обрате Савету посебним захтевом.
- ОЦД не учествују у раду Савета.

Иако нисмо успеле да нађемо стратегију безбедности општине Лебане, у упитнику су чланови/чланице Савета навели да стратегија задовољава безбедносне потребе жена, девојака и девојчица, као и да су обухваћена питања која се односе на родну равноправност.

Повратне информације од грађанки/грађана о резултатима примењених политика биће примљене преко друштвених мрежа. Средства за функционисање Савета су обезбеђена и износе од 800.000 до 2.000.000 динара.

Локални савет за безбедност – Општина Власотинце

Савет за безбедност Општине Власотинце је основан као стално радно тело Скупштине септембра 2020. године.

- Савет има седам чланова, ниједну жену.
 - Чланови Савета нису прошли обуке за безбедност на локалном нивоу.
 - Са Одбором за родну равноправност сарађују помоћу размене информација и искустава; начин сарадње није дефинисан.
 - Према мишљењу чланова, у документима се користи родно осетљив и родно специфичан језик; статистички подаци су уродњени.
- ОЦД не учествују у раду Савета (наводи се пројектно финансирање, што није учешће у раду Савета).

Стратешким документима нису посебно обрађена питања која се односе на родну равноправност, нити су стратегијом посебно обухваћене безбедносне потребе жена и девојчица.

Жене немају могућност да директно учествују у раду Савета осим као стручна лица или на јавним седницама Савета.

Локални савет за безбедност – Општина Бојник

Општина Бојник нема формиран локални савет за безбедност.

- Формиран је Савет за безбедност саобраћаја на путевима који има девет чланова, од којих је једна жена.
- Са Одбором за родну равноправност нема дефинисане сарадње.
- Према мишљењу чланова, статистички подаци и документи су уродњени.
- Од стратешких докумената примењује се републичка Стратегија за безбедност у саобраћају.
- ОЦД не учествују у раду Савета.
- Жене такође не учествују у раду Савета осим као чланице Савета.

Сарадња локалних савета за безбедност и организација цивилног друштва

У истраживању у вези са сарадњом организација цивилног друштва (ОЦД) у раду локалних савета за безбедност учествовале су следеће организације:

Удружење грађана „И ја се питам” – Лесковац

Удружење грађана „Две бабице” – Лесковац

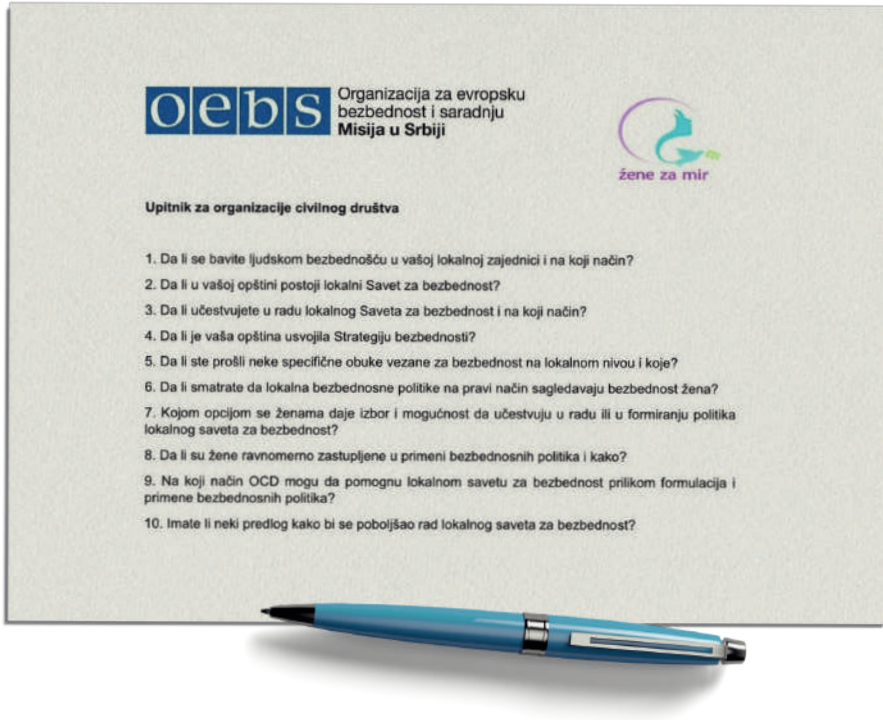
Удружење Ромкиња „ЛЕРО” – Лесковац

Удружење „Тим 42” – Лесковац

„СОС телефон за жене и децу жртве насиља” – Власотинце

„Удружење особа са инвалидитетом” – Лебане

Интервјуи су обављани путем усменог разговора и следећег упитника:

Организације из Лесковца се баве питањима људске безбедности, и то путем унапређења стања животне средине, подршке активистима којима су угрожена људска права, пружањем правних и саветодавних услуга, као и безбедношћу породиља и трудница.

Организација из Власотинца се пре свега бави безбедношћу жена и пружањем адекватне помоћи у случајевима насиља.

Организација из Лебана се не бави питањима безбедности.

У Медвеђи не постоји ниједна ОЦД која се бави питањима безбедности. Претраживање базе података о удружењима грађана на АПР-у дало је неке податке, али се на контакт телефоне нико није јављао. Иста је ситуација и са Општином Бојник.

Локална стратегија безбедности не постоји у граду Лесковцу, док у општинама Власотинце и Лебане организације нису упознате са тим да ли она постоји или не.

Све организације су упознате са постојањем савета за безбедност, али ниједна не учествује у његовом раду.

Само две од четири ОЦД су прошле неке од обука које се односе на безбедност на локалном нивоу. Све ОЦД сматрају да локалне безбедносне политике не сагледавају на прави начин безбедност жена, као и да жене нису равномерно заступљене у примени безбедносних политика.

Све ОЦД сматрају да жене немају никакву опцију која би им пружила могућност да учествују у раду или формирању политика локалног савета за безбедност. Укључивање је углавном на нивоу форме, суштински утицај не постоји. Представници ОЦД сматрају да ништа у раду локалних савета за безбедност није транспарентно и да би чланице локалних савета за безбедност требало да буду и жене које нису ту по функцији или партијској припадности, већ стручњакиње за поједине области битне за безбедност жена.

ОЦД могу помоћи приликом формулисања и примене безбедносних политика путем учествовања у изради безбедносних стратегија, кроз евалуацију и мониторинг и укључивањем у рад локалних савета за безбедност као равноправни партнери који имају специфична знања и експертизе неопходне за сагледавање шире слике.

Резултати истраживања ставова жена

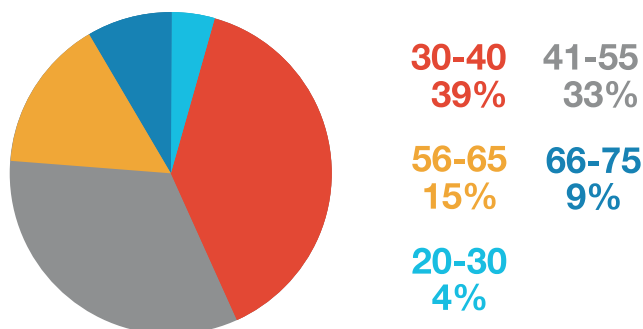
Најбитнији део истраживања за нас су биле фокус-групе/радионице са женама из различитих општина и градова у Јабланичком округу. Кроз фокус-групе и радионице у Бојнику, Медвеђи, Лебану, Власотинцу и Лесковцу истражиле смо:

- колико су жене упознате са процедурама и радом локалних савета за безбедност,
- колико су упознате са концептима безбедности и безбедносних политика,
- које је њихово мишљење о безбедносним изазовима у локалној заједници,
- шта су њихове препоруке и предлози.

У истраживању је учествовало укупно 46 жена различитог старосног доба, социјално-економског статуса и места пребивања.

Истраживање је изведено као комбинација интерактивних радионица и фокус-група на којима су учесницама пружене информације о функционисању локалних савета за безбедност, стратегијама и акционим плановима који постоје на националном и локалном нивоу, родној перспективи безбедности и имплементацији НАП 1325 „Жене, мир и безбедност” на националном и локалном нивоу, а затим су учеснице попуњавале упитнике и кроз дискусију износиле своје ставове о безбедности.

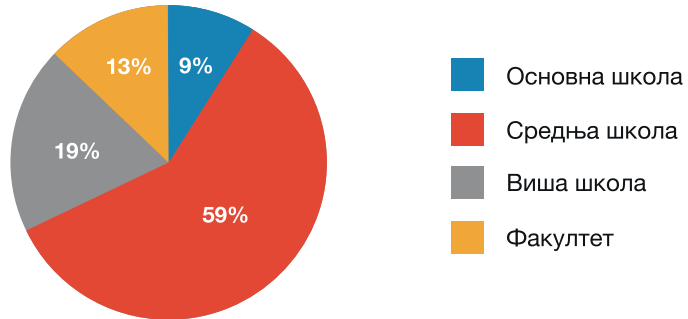
Старосна структура: највећи број учесница био је у категорији од 30 до 40 година и од 41 до 55 година. Мањи проценат учесница је припадао млађим и старијим категоријама.

Највећи проценат учесница живи у приградском насељу (43%), затим у граду (33%), а најмањи на селу (24%), али је обухват такав да смо успеле да приближно по 1/3 учесница буде из различитих области.

Када је реч о образовној структури, највећи проценат учесница (59%) има завршену средњу школу, а мањи проценат вишу школу или факултет. Најмањи проценат (9%) има завршену основну школу, и то су углавном учеснице са села старије од 60 година.

Старосна структура

Половина учесница могла је лако и без проблема да се образује, али 60% њих није имало средства да се образује онако како је желела.

Чак 79% учесница сматра да немају сви једнаке могућности да се образују, а 72% сматра да у њиховој општини не постоји довољан број обданишта и школа.

Иако је структура запослености таква да је 60% испитаница запослено (26% незапослених и 13% пензионисаних), већина испитаница своју финансијску ситуацију оцењује незадовољавајућом – њих 63%, док је 30% делимично задовољно.

Само је 1/3 испитаница потпуно финансијски независна.

Такође, огроман проценат жена (70%) брине о неком члану породице, било да се ради о малолетној деци, старијој особи или болесном члану породице.

Приступ здравственим услугама је веома проблематичан:

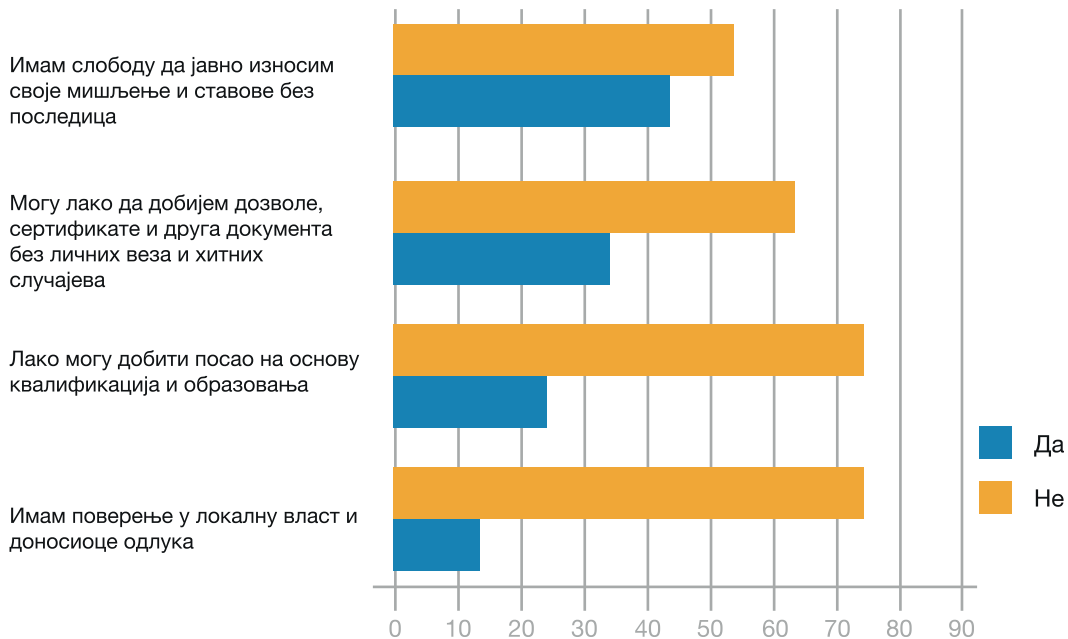
- 35% жена нема приступ здравственим услугама, односно није здравствено осигурано нити има финансијске могућности да себи приушти здравствене услуге у приватном сектору;
- 40% жена мора да оде у друго место (најчешће Лесковац или Ниш) да би могло да добије одговарајућу здравствену услугу. То изискује значајна финансијска средства, поготову за жене из удаљенијих општина као што су Медвеђа, Бојник и Лебане.

На питање да ли имају слободу да јавно износе своје мишљење и ставове без последица, 45% жена сматра да има ту слободу, док 55% сматра да је нема.

Чак 76% учесница сматра да не може да добије посао на основу својих квалификација и образовања, већ искључиво путем припадности владајућој странци или личних веза.

Само 35% учесница може лако да добије дозволе, сертификате и друга документа без личних веза и ургенција, док 65% њих то не може.

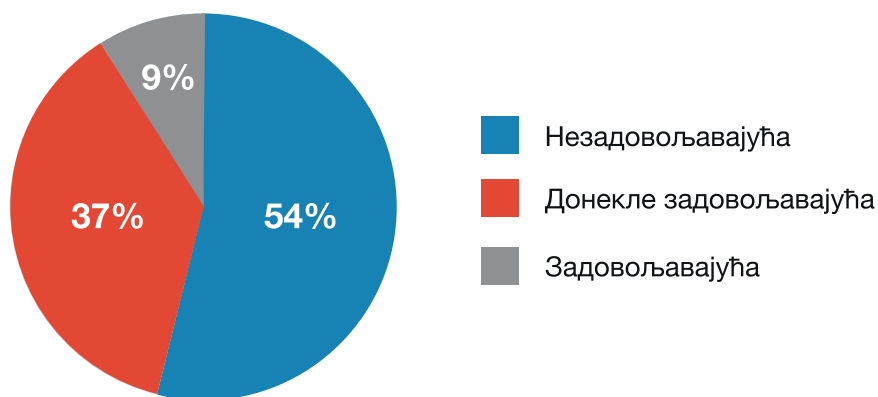
Најпоразнији је резултат који се односи на поверење у локалну власт и доносиоце одлука – 85% учесница се изјаснило да уопште нема поверење.

Следећа група питања односила се на животну средину, климатске промене и снабдевање струјом и водом. У зависности од места живљења, снабдевање електричном енергијом углавном је редовно током целе године (60%); у селима и приградским насељима је нешто гора ситуација јер код већих непогода и лоших временских услова често долази до прекида снабдевања електричном енергијом.

Иста је ситуација и са приступом чистој води, с тим што су проблеми са снабдевањем већи у општинама Лебане и Власотинце. Преко 60% учесница наводи да су суше и поплаве редовна појава у њиховим општинама. 80% учесница сматра да њихова локална самоуправа не брине о загађењу ваздуха, воде и природе, док 90% тврди да се у њиховој општини отпад не рециклира.

Безбедност у својој општини или граду више од половине учесница је оценило као незадовољавајућу (54%), затим као донекле задовољавајућу (37%), а само 9% је оценило као задовољавајућу.

Једно од питања за учеснице било је да идентификују три највећа безбедносна ризика за жене у њиховој општини. Ово је приказ резултата по општинама:

Општина Бојник

Три највећа безбедносна ризика за жене су:

1. алкохолизам,
2. саобраћај и насилна вожња,
3. насиље у породици.

Учеснице су, такође, као безбедносни проблем у Бојнику навеле псе луталице, незапосленост и сиромаштво, те недостатак здравствене заштите и заштите оболелих.

Када је реч о небезбедним јавним просторима, учеснице сматрају да су небезбедни неосветљени јавни простори (улице, паркови, школско двориште), затим јавни простори у центру Бојника на којима се отворено продају наркотици, као и улице у којима је присутно насилничко понашање у саобраћају.

Општина Лебане

Три највећа безбедносна ризика за жене су:

1. недостатак здравствене заштите,
2. незапосленост и сиромаштво,
3. алкохолизам.

Као безбедносни проблеми су наведене и неосветљене улице и паркови, насиље у породици, пси луталице и неадекватна инфраструктура.

Општина Медвеђа

Три највећа безбедносна ризика за жене су:

1. незапосленост,
2. алкохолизам,
3. насиље у породици.

Неосветљене улице и паркови, недостатак здравствене заштите и заштите болесних, загађење животне средине. Казина и кладионице, такође, представљају велике безбедносне проблеме у Медвеђи.

Када је реч о небезбедним јавним просторима, учеснице сматрају да су казина и локалне мале продавнице које продају алкохол врло небезбедни, посебно за младе.

Општина Власотинце

Три највећа безбедносна ризика за жене су:

1. саобраћај и насилна вожња,
2. алкохолизам и наркоманија,
3. незапосленост и сиромаштво.

Тakoђе, као велики безбедносни проблеми означени су насиље у породици, насиље на интернету и вршњачко насиље.

Као небезбедни јавни простори означени су периферни делови града који нису добро осветљени, главна аутобуска станица ноћу, казина и коцкарнице, као и улица поред гробља.

Три највећа безбедносна ризика за жене су:

1. незапосленост и сиромаштво,
2. насиље у породици,
3. недостатак здравствене заштите.

Као безбедносни проблеми означени су и алкохолизам, вршњачко насиље и забрињавајуће стање животне средине.

Небезбедни јавни простори су неосветљени делови града како у самом центру, тако и на периферији и у приградским насељима, затим Радничко насеље, Хисар, Подврце, као и небезбедни и оштећени дечији паркови и мобилијари.

Жене се најсигурније осећају у свом дому и околини која им је позната и приступачна.

На питање ко би требало да брине о њиховој безбедности жене су одговориле да би то пре свега требало да буду надлежне државне институције, првенствено полиција, а затим тужилаштво и друге државне институције.

Шта би побољшало осећај сигурности жена? Одговори на ово питање су били слични у свакој општини:

- виши животни стандард и смањење сиромаштва и незапослености,
- боља здравствена заштита,
- осветљени и безбедни јавни простори (осветљене улице и паркови),
- безбеднији саобраћај и путеви,
- редовне полицијске патроле, поготову ноћу,
- боље и безбедније школе, вртићи и дечија игралишта,
- промена закона (оштрије казне) и примена закона.

Одговор на питање шта је за вас безбедност најбоље осликава безбедносне потребе жена:

- Да могу слободно да шетам улицом, без страха да ћу бити нападнута.
- Осветљене улице и довољно новца за живот.
- Имати мир и храну.
- Сигурност је када немаш страхове.
- Безбедност је да могу слободно да говорим шта мислим.
- Кад ме нико не застрашује.
- Сигурност је када не зависим од неког другог и не живим од милостиње.
- Када будем имала довољно новца да ја и моја породица преживимо.
- Када сам здрава.
- За мене је безбедност када сам слободна да кажем шта мислим и да се слободно крећем и да имам подршку породице и општине.
- Безбедност је када се слободно крећем и имам мир и слободу изражавања.
- Безбедност је поштовање мојих права и мојих одлука.
- Право на одлучивање и право на живот у миру.
- Безбедност је пре свега држава, она стоји иза сваког закона и његове примене.
- Безбедност је када имате мир и хармонију у свом дому и околини.
- Безбедност је када имам посао, здравствено осигурање и храну.

Већина испитаница не зна шта је улога локалног савета за безбедност и чиме се он бави, нити су сигурне да ли он постоји у њиховој општини/граду. Међутим, на питање да ли би се укључиле у рад локалног савета за безбедност уколико би се за то указала потреба мали проценат жена се одлучује за позитиван одговор, можда због тога што је степен неповерења у локалне доносиоце одлука јако велики.

Да потребе и ставови жена нису довољно заступљени приликом креирања и спровођења безбедносних политика сматра већина учесница радионица. Исто мишљење преовладава и када се ради о учешћу организација цивилног друштва у раду локалних савета за безбедност.

Након завршетка истраживања у Лесковцу је одржана панел-дискусија. Иако су били на време обавештени путем мејла и телефона, ниједан члан/чланица локалних савета за безбедност, као ни представник локалних самоуправа нису се појавили на панел-дискусији.

На панел-дискусији су учествовали грађани и грађанке Лесковца, Власотинца, Лебана, Бојника и Медвеђе, као и представници ОЦД, укупно 38 особа. Циљ панел-дискусије је био представљање резултата истраживања. На панелу се отворила дискусија о следећим питањима:

Који су најважнији безбедносни проблеми жена?

Да ли ти проблеми различито погађају жене и мушкарце?

На који начин тела локалне самоуправе могу да се укључе у њихово решавање?

На које начине локална тела за родну равноправност и безбедност могу сарађивати?

Како организације цивилног друштва могу да унапреде рад локалних савета за безбедност?

Како повећати број жена у локалним саветима за безбедност?

Ово су само неке од тема о којима се разговарало на панел-дискусији.

Закључци са панел-дискусије: неопходно је више едукативних радионица о теми безбедности и већа укљученост жена у доношење одлука о безбедности и сигурности **НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ ИЛИ НА СВИМ НИВОИМА.**

Препоруке које су жене дале:

- Да има више едукативних радионица о безбедности заједнице и безбедности жена.
- Полицијске патроле требало би да буду чешће ноћу.
- Укључити више жена у рад локалног савета за безбедност.
- Укључити више ОЦД и грађана у рад локалног савета за безбедност.
- Институције морају да поштују законе и да их примењују.
- Полиција и локалне власти треба да раде свој посао.
- Жене треба да учествују у доношењу одлука о безбедности и сигурности.
- Применити законе и поштовати их.

Препоруке

локалним саветима за безбедност

Препоруке су начињене на основу предлога жена које су учествовале у истраживању кроз фокус-групе, као и на основу резултата добијених истраживањем учешћа ОЦД у креирању безбедносних политика и истраживањем рада локалних савета за безбедност.

- 1.** Ојачати капацитете локалних савета за безбедност путем специфичних и усмерених обука, пре свега у погледу сагледавања безбедности заједнице, а посебно безбедносних потреба жена и родне перспективе ефективних јавних политика.
- 2.** Све информације о стратешким документима која се односе на безбедност морају бити јавно доступне на сајтовима градова/општина, као и у месним заједницама, скупштини општине града и на огласним таблама. Потребно је примењивати родно сензитивни језик у свим стратешким документима.
- 3.** Увести праксу редовних састанака локалних савета за безбедност и извештавања јавности како о процени безбедносне ситуације у локалној заједници, тако и о конкретним активностима које се предузимају ради побољшања ситуације.
- 4.** Потребно је осмислити механизме редовне интерактивне комуникације са грађанкама и грађанима – на пример, путем јавних скупова у месним заједницама два до три пута годишње, јавних трибина, јавних расправа, фокус-група.
- 5.** Неопходно је осмислити механизме за укључивање већег броја жена у рад локалних савета за безбедност (30–40%), али не само по функцији или политичкој улози коју тренутно имају већ и по експертским и стручним квалификацијама (пре свега жене које имају искуства и едукацију из родне равноправности и креирања јавних политика).
- 6.** Бар једна чланица локалног одбора или савета за родну равноправност мора бити стална чланица локалног савета за безбедност. Треба осмислити механизме и начине укључивања родних политика (нпр. локалних акционих планова за родну равноправност) у стратешка документа која се односе на безбедност. Такође, неопходно је успоставити механизме за консултовање жена како би приликом одлучивања о приоритетима политике безбедности у обзир била узета и њихова гледишта.
- 7.** Представници локалних ОЦД треба да буду укључени у рад савета, посебно онда када је реч о темама у вези са безбедношћу жена, младих и маргинализованих група. То учешће треба да буде обавезно (потребно је променити законске одредбе и пратећа документа) и јасно дефинисано.
- 8.** Потребно је промовисати едукацију и кампање подизања свести које наглашавају важност безбедности жена. Едукацију би требало одржавати редовно, на нивоу месних заједница и у сарадњи са ОЦД које се баве овим темама.

Коришћени ИЗВОРИ

1. Инклузивна безбедност. Ауторке: др Зорица Мршевић, мр Светлана Јанковић
<http://www.zoricamrsevic.in.rs/knjige/Mrsevic%20-%20Jankovic%20-%20Inkluzivna%20bezbednost.pdf>
2. Безбедност у локалној заједници као саставни део људске безбедности – Приручник за рад локалних савета за безбедност. Аутори: Маја Бјелош, Зорана Брозовић, Саша Ђорђевић. Центар за подршку женама и Београдски фонд за безбедносне политике
https://bezbednost.org/wp-content/uploads/2020/06/bjelos_djordjevic_brozovic_2011_prirucnik_za_rad.pdf
3. Интерсекционална анализа родних аспеката интегралне безбедности. Зорица Мршевић, Институт друштвених наука – Београд
<http://www.zoricamrsevic.in.rs/svetlana-jankovic.php>
4. Безбедност и родна равноправност на локалном нивоу – Београдски центар за безбедносну политику – БЦБП у сарадњи са Сталном конференцијом градова и општина – СКГО, 2012. Ауторке: Горана Одановић и Маја Бјелош
<https://bezbednost.org/publikacija/bezbednost-i-rodna-ravnopravnost-na-lokalnom-nivou/>
5. Резолуција 1325 Савета безбедности УН – Жене, мир и безбедност
<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/720/18/PDF/N0072018.pdf?OpenElement>
6. Акциони план ЕУ – Жене, мир, безбедност 2019–2024.
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11031-2019-INIT/en/pdf>
7. Европска повеља о родној равноправности на локалном нивоу
<https://ravnopravnost.org.rs/wp-content/uploads/2017/03/Eropska-povelja-o-rodnoj-ravnopravnosti-na-lokalnom-nivou.pdf>
8. Агенда 2030 за одрживи развој, сектор безбедности и родна равноправност
https://www.osce.org/files/f/documents/c/c/475718_0.pdf
9. Устав Републике Србије
<http://www.ustavni.sud.rs/page/view/139-100028/ustav-republike-srbije>
10. Закон о родној равноправности, „Службени гласник РС”, бр. 52 од 24. маја 2021.
11. НАП 1325
https://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj_dokumenta/akcioni_planovi/2022/Zakljucak%20sednice%20Vlade%20RS%20%20i%20Izve%C5%A1taj%20o%20sprovodjenju%20NAP.pdf
12. Национални миленијумски циљеви развоја у Републици Србији
https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2018-11/Nacionalni%20milenijumski%20ciljevi_1.pdf

13. Закон о полицији („Службени гласник РС”, бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018)
14. <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/ostalo/sektor-za-socijalnu-zastitu/strategija-za-spreccavanje-i-borbu-protiv-rodno-zasnovanog-nasilja-prema-zenama-i-nasilja-u-porodici-za-period-2021-2025-godine>
15. Стратешка процена јавне безбедности за период 2022–2025. МУП РС
<http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/98632591-2b0d-4cba-9cd1-e7ff993705a6/Strateska+procena+javne+bezbednosti+konacno+za+internet+%282%29.pdf?MOD=AJPERES&CVID=mC0sekj>
16. Стратегија развоја Министарства унутрашњих послова за период 2018–2023. године
<https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2018/78/1>
17. Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године
<https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sr/dokumenti/strategije-i-akcioni-planovi/nacionalna-strategija-za-rodnu-ravnopravnost-za-period-2021>
18. Акциони план за 2022. и 2023. годину за спровођење Стратегије за родну равноправност за период 2021–2030.
<https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/index.php/sr/dokumenti/strategije-i-akcioni-planovi/akcioni-plan-za-period-od-2022-2023-godine-za-sprovođenje>
19. Акциони план за период 2022–2023. године за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године
<https://www.minijmpdd.gov.rs/strateska-dokumenta.php>
20. Приручник за деловање савета за безбедност у градовима и општинама. Мисија ОЕБС-а у Србији, Министарство унутрашњих послова Републике Србије, Стална конференција градова и општина – Савез градова и општина Србије
<https://www.osce.org/files/f/documents/a/0/217011.pdf>
21. Закон о локалној самоуправи. „Службени гласник РС”, бр. 129/2007, 83/2014 – др. закон, 101/2016 – др. закон и 47/2018
<https://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/ZAKON-O-LOKALNOJ-SAMOUPRAVI-1.pdf>
22. Безбедности и родна равноправност на локалном нивоу. БЦБП
<https://bezbednost.org/publikacija/bezbednost-i-rodna-ravnopravnost-na-lokalnom-nivou/>
23. <https://novi.gradleskovac.org/>
24. <https://novi.gradleskovac.org/3306/>
25. <https://novi.gradleskovac.org/8722/>
26. Испитивања јавног мњења о стању безбедности на територији града Лесковца
https://starisajt.gradleskovac.org/images/stories/dokumenta/savet%20za_bezbednost/Prezentacija_Ankete_%20bezbednosti_28.5.2015.pdf
27. Презентација рада савета за безбедност града Лесковца за период 2010–2014. године
https://starisajt.gradleskovac.org/images/stories/dokumenta/savet%20za_bezbednost/Prezentacija_rada_Saveta_za_bezbednost_grada_Leskovca.pdf

28. Нацрт стратегије безбедности града Лесковца за период 2018–2022.

[https://starisajt.gradleskovac.org/images/stories/dokumenta/dokumenta/Nacrt%20Strategije%20be zbednosti%202018-2022.pdf](https://starisajt.gradleskovac.org/images/stories/dokumenta/dokumenta/Nacrt%20Strategije%20be%20zbednosti%202018-2022.pdf)

29. https://www.facebook.com/SavetZaBezbednogGradaLeskovca/?locale=sr_RS

30. Савети, радна тела и комисије општине Власотинце

<https://www.vlasotince.ls.gov.rs/sr/lokalna-samouprava/saveti-radna-tela-i-komisije/saveti/>

31. Стратегија локалне безбедности општине Власотинце 2012–2014.

<https://vlasotince.rs/wp-content/uploads/2018/11/SLB-Vlasotince.pdf>

32. <https://www.lebane.ls.gov.rs/>

33. Савети, радна тела и комисије општине Медвеђа

<https://www.medvedja.ls.gov.rs/%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0/%D1%81%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%B8-%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B0-%D0%B8-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%B8%D1%98%D0%B5/>

34. <http://bojnik.rs/>

